

УЛУГ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Бистин Коммунист партиясы коммунисттерин болгаш партия кежигуну эвештерин, партия, совет, ажал-агый удуртуктарынын марксисци-ленини өөредилгезинге оза кичээнгей салып келген болгаш айтырларын талаз-биле СЭКП Тыва обкомуну XI пленумуну хулап алган шийтирлерин амыдыралга боттадырар сорулга-биле Барым-Хемчик районун партия эге организациялар катты ажалдарын чорудуу турары сонугурап көрдүм.

Өөредилге чыда эгелеринин мурунда СЭКП райкомуну ажалдачыларын политиколларын даянчыларын болгаш пропагандаларын шытып алып, оларнын четкелешкини экижидер дээш боттуг дузаны көргүзүп, бүгү пропагандаларын район семинарларын эрттирген. Амгы үедө районда партиянын эге, ортумдээди звенонунда, теоретик семинарларда даянчыларын саны эртен чыдар денээрте ээен өскөн.

Сөөгү чыдарын дургузунда пропагандаларын сан база өзү, оларнын составын ээен өскөрлүшкүннер болган. Партиялык болгаш комсомолдуу политчырдыкшыкы

нында ажалдап турар пропагандаларын хай кезин дээди эртенер.

«Шекпээр» совхозта, районун харылаа салбырында, орук-тудук эргелегинде болгаш районун школаларында тургустунган политиколларын, теоретик семинарларын кичээлдерин организастыг чорутуур. Бө черлерин партия организациялары политикол өөредилгени «доктаамал» удуртуп, партия хурдаларына азы партбюроларга коммунисттерин өөредилгезин дугайында чугаалажып, чамдык коммунисттерин ол талаз-биле өткөттөрүн дыйнап, пропагандалары боттуг дузаны көргүзүп турар.

Кичээлдерин амыдырал-биле

политиколларга 6—8 чедир кичээлдер өртөр ужурдугу. Ындыг турбуже, партия райкомунун пропаганда болгаш агитация кидизинин (өөң өргөдөлчизи О. Монгуш, политөөредилгени харылап турар В. Коноплев) талазында база чамдык партия эге организацияларын бө талаз-биле контроль хыналданы кошкарды, чогуур негедени салдып турарын районунда чамдык политиколларын кичээлдер үстүп турар. Бортак чыжиктен көрүп көрөөлдер. Баштай район төвүнүн элээн каш партия организацияларын сонугурап көрөөл. Ажалдын, албан-жадычылары хай, районда бир улуг буду-

741 меколоннада чугле чамдык организация кичээл эртен болду.

Кичээлдер канчаар өртүп турарын районун, Кызыл-Мажалык септелге-тудук организастынын, «Сельхозтехника» салбырын партия эге организацияларын секретарларын, удуртукчуларын айттырарга, шупузузуну харызым барык демей: «Чугле» 2-2 кичээлдер өрткөн» — дийр, чыдагыны: «пропагандист суртакчылаан азы динчакчылар чыылбаан» боур.

Моон мурунда чугле районга эвес, а харын республикага ажал-ижи, өөредилге, культурун амыдырал-биле мактадып турган Бижиктин-Хай сут-балык фельдшерын санчылыгы-

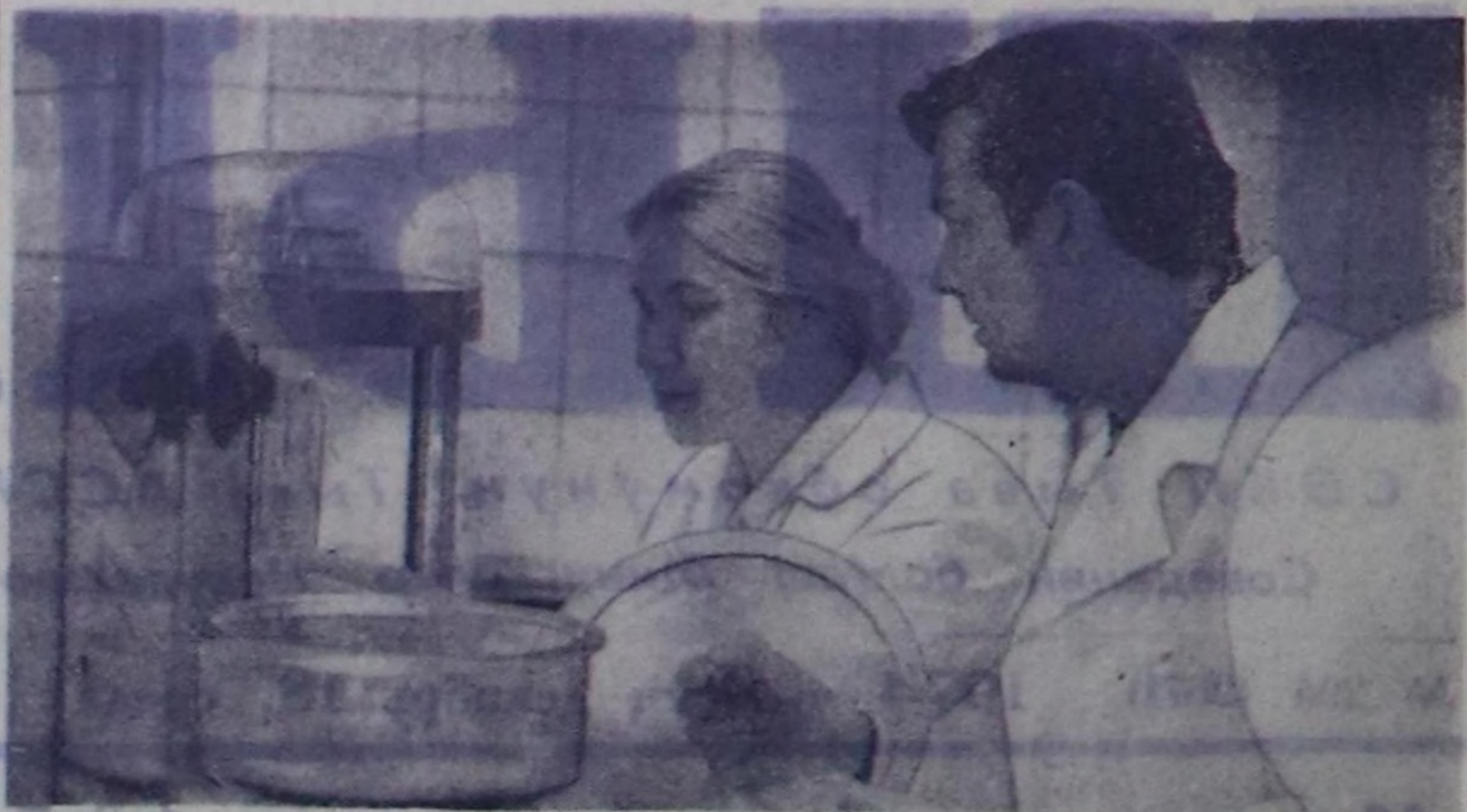
зундан организаст чок чоруп турар.

Партия, комсомол өөредилгелери-биле өөредилгелери кадры чугула. Ычылаа-даа өөредилгелер совхозтарда база аки шугадап турар.

Пропагандисттерге дуза чедирип, оларнын ажалын хынап көөрүнге партия чырыдышкынын методиктиг чөвүделенин кежигуннери, партия райкомунда парткабинет улуг дуза чедирер ужурдугу. Ындыг турбуже тургустунган методиктиг чөвүделенин кежигуннери, райкомда парткабинет бө талаз-биле четкес ажалдап турар.

Өөредилге чыда дооузуге ам-даа үе хай. СЭКП Төв Комитетинин Белоруссиянын партия организациянын идеология кадрларын шийди алып бол-

Эртемденнер-көдээ ажал-агый будурулгезинге



ПЕТРОЗАВОДСК. Биология

Чер ажалынның бедик культуразы дээш МИНЕРАЛДЫГ ЧЕМИШЧИДИЛГЕЛЕРНИ КАДАГАЛААРЫ

Амгы үедө минералдыг чемишчилгелерин будурун ам-на көвүдөн турар апарда, оларын чидирин чоккатып шыгжап кадагаларынны тырмы оза чугула ужур-аалыг болуп турар.

Бистин республиканын ажал-агыйлары минералдыг чемишчилгелерин чыл бүрүе улэм-на хойну апар, чижээ, бир эвес колхозтар болгаш совхозтар чедиг беш үл плавнида оларын 3,4 муң оннаны алган болза, сески еш чылда 8,2 муң тоннаны алган. А тоску беш чылда оон-аа көвүдөөн.

Ажал-агыйларга минералдыг чемишчилгелерин хөрүнгө өргөргө чедир буруну-биле кадагалап шыгжаан турар бурдугу. Ындыг болганда, колхозтар болгаш совхозтар чемишчилгеле кадагалар ойнок чок серлиг, ханазы шаары эвес сквад черлеринг болуру чугула.

Чемишчилгелер кадагалар тускай сквад оран-савазы барык-ла бүгү ажал-агыйларда амга чедир чок болуп турары харадагыны. Чемишчилгелерин ана-ла шаары сарайларга кадагалар турар. Ол черлерге чемишчилгелерин чүдүрүр-дүжүр ажал-агыйларын механизастары болдунар арга чок. Ажал-агыйларга сөөртүп экен турар хай чемишчилгелер оң улэмий-ла ана-ла ажал черге токтунуру турар. Черге ыччар топ каан чемишчилгеле шыгжап, чыгына туттуп, шыгжап бөксүрээр. Чижээ, суперфосфатты ажал черге бөтөл каарга, эстер фосфор кислотазы ийн-үн ай дургуунда 20-ден 8,5 хуу эвээжээр, толдаргайлаарга, шак ыччар кам чок кадагаларга, хөрүнгө суперфосфат эвес, а колдуудала-ла фосфор орунуга борбак тажыл калган гипс токтунур. Шын эвес кадагаларга, сугга эстер өске-лаа чемишчилгелерден, мангына амниак селитразиндан, холорук калыңдан база-ла ол хире хой кемишчилгелер будумелдер эстин калыр.

Чемишчилгелерин шак ыччар тын эвес кадагаларга, чугле чемишчилгеле чидер эвес, харын ол ыччар будумелдер бөксүрээр, хөрүнгө төгер болгаш чер кыргына бир селитра чыгыр бергелээр. Ыччалат минералдыг чемишчилгелерин үре-түңелдин халчоз кудулар.

Амниак селитразын кадагай черге бөтөл каарга, ажал дүргөн тутчу бээр. Ыччар даштаалар тутчу берген амниак селитразын болгаш өске-лаа чемишчилгелерин чымы хай-биле туура шаар дээш колхозчулар болгаш совхозтар ажалчыларын хай күштү үндүрүп турар. Ыччарга-лаа түңелти шоолуг болбас. Ажал-агый эвес чоруктуң уружунда сквадтар чыгган чемишчилгелер ажалдап турар. Чижээ, Тады районун ажал-агыйларында аммофосту, суперфосфатты, амниак селитразын корум-чүрүм чок кылдыр бөтөл салгылап каан, шоодайларын чыскаай чыгбаан.

Е. БАЛДАНОВА.

Көдээ ажал-агыйнын дуржууга станицанын агрохимия кидизинин эргелекчизи.

Амгы үедө минералдыг чемишчилгелерин будурун ам-на көвүдөн турар апарда, оларын чидирин чоккатып шыгжап кадагаларынны тырмы оза чугула ужур-аалыг болуп турар.

Бистин республиканын ажал-агыйлары минералдыг чемишчилгелерин чыл бүрүе улэм-на хойну апар, чижээ, бир эвес колхозтар болгаш совхозтар чедиг беш үл плавнида оларын 3,4 муң оннаны алган болза, сески еш чылда 8,2 муң тоннаны алган. А тоску беш чылда оон-аа көвүдөөн.

Ажал-агыйларга минералдыг чемишчилгелерин хөрүнгө өргөргө чедир буруну-биле кадагалап шыгжаан турар бурдугу. Ындыг болганда, колхозтар болгаш совхозтар чемишчилгеле кадагалар ойнок чок серлиг, ханазы шаары эвес сквад черлеринг болуру чугула.

Чемишчилгелер кадагалар тускай сквад оран-савазы барык-ла бүгү ажал-агыйларда амга чедир чок болуп турары харадагыны. Чемишчилгелерин ана-ла шаары сарайларга кадагалар турар. Ол черлерге чемишчилгелерин чүдүрүр-дүжүр ажал-агыйларын механизастары болдунар арга чок. Ажал-агыйларга сөөртүп экен турар хай чемишчилгелер оң улэмий-ла ана-ла ажал черге токтунуру турар. Черге ыччар топ каан чемишчилгеле шыгжап, чыгына туттуп, шыгжап бөксүрээр. Чижээ, суперфосфатты ажал черге бөтөл каарга, эстер фосфор кислотазы ийн-үн ай дургуунда 20-ден 8,5 хуу эвээжээр, толдаргайлаарга, шак ыччар кам чок кадагаларга, хөрүнгө суперфосфат эвес, а колдуудала-ла фосфор орунуга борбак тажыл калган гипс токтунур. Шын эвес кадагаларга, сугга эстер өске-лаа чемишчилгелерден, мангына амниак селитразиндан, холорук калыңдан база-ла ол хире хой кемишчилгелер будумелдер эстин калыр.

Чемишчилгелерин шак ыччар тын эвес кадагаларга, чугле чемишчилгеле чидер эвес, харын ол ыччар будумелдер бөксүрээр, хөрүнгө төгер болгаш чер кыргына бир селитра чыгыр бергелээр. Ыччалат минералдыг чемишчилгелерин үре-түңелдин халчоз кудулар.

Амниак селитразын кадагай черге бөтөл каарга, ажал дүргөн тутчу бээр. Ыччар даштаалар тутчу берген амниак селитразын болгаш өске-лаа чемишчилгелерин чымы хай-биле туура шаар дээш колхозчулар болгаш совхозтар ажалчыларын хай күштү үндүрүп турар. Ыччарга-лаа түңелти шоолуг болбас. Ажал-агый эвес чоруктуң уружунда сквадтар чыгган чемишчилгелер ажалдап турар. Чижээ, Тады районун ажал-агыйларында аммофосту, суперфосфатты, амниак селитразын корум-чүрүм чок кылдыр бөтөл салгылап каан, шоодайларын чыскаай чыгбаан.

Е. БАЛДАНОВА.

Көдээ ажал-агыйнын дуржууга станицанын агрохимия кидизинин эргелекчизи.

Амгы үедө минералдыг чемишчилгелерин будурун ам-на көвүдөн турар апарда, оларын чидирин чоккатып шыгжап кадагаларынны тырмы оза чугула ужур-аалыг болуп турар.

Бистин республиканын ажал-агыйлары минералдыг чемишчилгелерин чыл бүрүе улэм-на хойну апар, чижээ, бир эвес колхозтар болгаш совхозтар чедиг беш үл плавнида оларын 3,4 муң оннаны алган болза, сески еш чылда 8,2 муң тоннаны алган. А тоску беш чылда оон-аа көвүдөөн.

Ажал-агыйларга минералдыг чемишчилгелерин хөрүнгө өргөргө чедир буруну-биле кадагалап шыгжаан турар бурдугу. Ындыг болганда, колхозтар болгаш совхозтар чемишчилгеле кадагалар ойнок чок серлиг, ханазы шаары эвес сквад черлеринг болуру чугула.

Чемишчилгелер кадагалар тускай сквад оран-савазы барык-ла бүгү ажал-агыйларда амга чедир чок болуп турары харадагыны. Чемишчилгелерин ана-ла шаары сарайларга кадагалар турар. Ол черлерге чемишчилгелерин чүдүрүр-дүжүр ажал-агыйларын механизастары болдунар арга чок. Ажал-агыйларга сөөртүп экен турар хай чемишчилгелер оң улэмий-ла ана-ла ажал черге токтунуру турар. Черге ыччар топ каан чемишчилгеле шыгжап, чыгына туттуп, шыгжап бөксүрээр. Чижээ, суперфосфатты ажал черге бөтөл каарга, эстер фосфор кислотазы ийн-үн ай дургуунда 20-ден 8,5 хуу эвээжээр, толдаргайлаарга, шак ыччар кам чок кадагаларга, хөрүнгө суперфосфат эвес, а колдуудала-ла фосфор орунуга борбак тажыл калган гипс токтунур. Шын эвес кадагаларга, сугга эстер өске-лаа чемишчилгелерден, мангына амниак селитразиндан, холорук калыңдан база-ла ол хире хой кемишчилгелер будумелдер эстин калыр.

Чемишчилгелерин шак ыччар тын эвес кадагаларга, чугле чемишчилгеле чидер эвес, харын ол ыччар будумелдер бөксүрээр, хөрүнгө төгер болгаш чер кыргына бир селитра чыгыр бергелээр. Ыччалат минералдыг чемишчилгелерин үре-түңелдин халчоз кудулар.

Амниак селитразын кадагай черге бөтөл каарга, ажал дүргөн тутчу бээр. Ыччар даштаалар тутчу берген амниак селитразын болгаш өске-лаа чемишчилгелерин чымы хай-биле туура шаар дээш колхозчулар болгаш совхозтар ажалчыларын хай күштү үндүрүп турар. Ыччарга-лаа түңелти шоолуг болбас. Ажал-агый эвес чоруктуң уружунда сквадтар чыгган чемишчилгелер ажалдап турар. Чижээ, Тады районун ажал-агыйларында аммофосту, суперфосфатты, амниак селитразын корум-чүрүм чок кылдыр бөтөл салгылап каан, шоодайларын чыскаай чыгбаан.

Е. БАЛДАНОВА.

Көдээ ажал-агыйнын дуржууга станицанын агрохимия кидизинин эргелекчизи.

АЖЫЛЧЫНЕ

Ажылчин ат-алдарга чогаарлап болгаш ону үнелээ хундулар херек.

Хову-Аксинда ТЭЦ-тин турбогенераторунун машинизм, Таңды район Советтин депутаты Ч. Содунамнын «Шын» солуга бижээн чугулу номчаан, анза хамаарыштыр бодумуну бодаларынын бижи-седим. Ол чүдө бижиттинген ажалчин мергежилдин кижинин бодаларында мээ каттышпас арга чок. Маңаа эртемниг коммунисттин үнелешкини «Күш-ажыл кижини чыгачан» деп сестерини шытып улэм толарак келдир-дир. Чүгө дээрге, ону мен бодумун чартып чус чыл дургузунда күш-ажылдан чарылбай келген амыдырал-биле батыл болуп мен.

ТАР үезинде, эн мангына-Ада-чуртунда Улуг дайыннын эгезинде, нэми четпез оодак турган, күш-ажылчы орунуму номчакты Күш-Хемчик турган адын уургайында эгезин мен. Ычан, 1941 чылда, Барым-Хемчик, Монгуш-Тайгадан элээн хай элээн оодар алдын уургайында ажалдап барганмыс ол чүгө. Баштай чеге бээрликке, алдын уургайын баштаар чери барганынын

дээр дээш, элдин казып тыва ажалга хүдээп албай, өскө ар-саар ажалдар кылдырып каан чүгө. Элээн үе иштинде мичаар ажалдап турдуу болган «алдын казар дээш келген-не болгай» бис, бистен чүгө чөгөнп турар чор» деп, үргүлчү чугаалажып, хомадап турган бис. Ычылаа-даа алдын тывар будурулгенин баштаар чери шын кылып турганын сөөлдө билген бис. Хоойлу хоойлу-ла болгай. Күш-ажылдан хоойлузунга нэми четпез кижилерин доран-на кадыг ажалга хүдээп алмыр көрдүмсөөн. Уаваанда бистин алдын казар ажалдап сонугураган күзеленишти эстип көргөш, ол ажалга кирген Мээң мичаардагы ол эжим дээрже, ам Тывада сургагып тудукчуларын бирээш аларган. Акдундуктар Сергей Бабырович Сенажык ол-ла болгай. Ам болуп олурган мындыг түңелди үндүрдүм. Күш-ажыл дээрже кижиден кызым чүткүлдү, бижып сорукту өгөрү. Күзелди күш чок, чайгымычал, чалгаа, будаалач кизи бодурук кизи

кагабай, хой-хой чечер чогаал номунун номчуп, уран чүгүдө чарылбай чоруур мен. Ажал шагынын соонда чечен чогаал номнарын номчуру, кино, концерт көрүп ажалын кижиге культурулг даштыла-ла ол.

Чогум-на харын ыччангаш, сөөлдө кээп, шүдүктерин ийн чымылыларын үндүрүп, шүдүктеринин республика солундарына, «Улуу-Хем» чечен чогаал алкымагында парадлап турган аларган мен.

Ам түңүлдө чугаалап каар деп болуп чүгүмү кылдыр. Бистин республикада ажал ажалдын агынды чугаалажыч муң-муң төдөлөкчи-

енин чугаазын мыда кигирген чөптүг боор. Ычылаа-даа оларнын чугаалашкынын агын а көөргө, олар «кижип-литтими» нелер боор турар хире.

Чогум кол чүгө дээрге, амгы чалым салгалын кижилер күш-ажыл болгаш угаан-медерел талаз-биле сайзыраңгай болуру эргекч чугула деп билдир мен. Чугаалажып эгелээн чугула айтырымыс кизи бүрүзүңгө ажалыгы, эки түңүлдө болурун күздөм.

Виктор САГАН-ООЛ, ажалчин.



Саян ГЭС-тин туудуна комсомолчу пүтүна бугаар келген Валерий Писанский бетонщиктер бригадасында үлгерлиг амыдал турар.

Сергей Ионенковтук бригадасында комсомол организациянын секретары, аныктары күш-ажыл болгаш өөредилге хандыкшыдырында ол бодуру организастык болуп турар. ЧУРУНТА: бетонщик Валерий Писанский.

П. ДЕМЕТЬЕВИЧ фотозу.

КУШ-АЖЫЛ КИЖИНИ КААСТААР

Ажылчин не эш Ч. Содунамнын ажалчынын ат-алдарына хамаарыштыр бижээн чугулу сонугурап номчаан, ону бүрүн-биле деткин, анза хамаарыштыр чамдык бодаларынын бижи-седим.

Кижини мөү-шынары оң күш-ажылга кандыг хамаарыла-галында толаратыр деп болгаш мен. Кээс-чок илдек, эгер-дужаа болгаш төртүңгөнгөнен чараш арны-шырай-лаа эвес, а күш-ажыл кижини каастаар деп чоңун чугаала-жыры кончуп шын. Чоокта наа бистин бажындамса таныжарымыс хөрөжөн кизи келеш, чугаа казында, бодунуң хома-лаан сестикин илеретти:

— Оодар-даа кончуг-ла чызып чоруур чүе-дир ийик. Балбес эвес силер, огулумун баштайты таныштып турган уруу чакыч-чактай, кеежээ, шоваа кыс-ла болгай. «Анаа ажалчин кижини чор ону»

дээш, өске уруг-биле таныжып чурттап бергеш, ам буду-луг эгеледи. Кевиныс уруг улуг эртемниг-даа бол, дургун-ширин, харын-ла арага-же сунаутар кизи болган. Ам артында-ла ажалында үндүрүтүп.

Не кижини бө хомадыла дыйнаш, салгымыга хой-ле чүдөлөр кирди. Эки ажалдап, чоңуга үргүлчү мактадан чоңуруу улуг-даа, бичи-даа кижилер бистин суурувуста хай. Бирээни бодун ажалдын, өскө элээн эртемниг өг-бүлелеринг улустар хамаарышкан ажалчына харысалгалыг болу-ру, каймы-даа мурунчыл-ларга санадып, аас-кежиктиг, бай-шыдадыг чуртап чоруур. Бистин Суг-Аксу турган Даш-оодардын өг-бүленин ап көрүңнер. Бо амнык өг-бүдө өскөлөргө үлгерген. Светлана ортумак школаның башчысы, а Ондар ажалдын кооперация-

зымын анаа ажалчыны, биче сестиклиг кизи. Олар ажал-лынга мурунчыл, амыдырал-чуртталгалыга үлгерлиг уруугар деп сууруң чоңуга макталып чоруулар.

Ажылчына сунаутуң, чоңуга эвилеп-ээдек төлөнтп кижилерин мурунда хүндүктел улуг. База-ла бистин суура чурттал турар Сүт-Халдуң ажалчыны кооперациянын ажалчыны Ондар Хур-ооду ап көрөөлдер. Ол — чүкк сөөртүңүз, бодун ажалдын кизи. Коммунист Хур-оодуң кызым ажалын сууруң чоңу мактан чугаалажыр. Төлөнтп ажалчынын көдээ Советтин депутаттына сонугурап ийн улаа депшиктен. Көм чурттал, ажалдап чоруур чоңундан ол хире хүндүктел, бүзүредди аларында артык ааскекчи каяа турар. Бо хевир-лиг чижектерин хойну чугаалап болур. Аныктар Дажы,

Бакыс-оод, Оюма болгаш оон-да өскөлөр баштай сакман-щиптеп турган, кадарылап эгеледилер. Олар ам республикада мурунчыл хойжуларын санымда кирген. Социалисттик Күш-ажылдын Маалыры малчынмыс Дажы-Намчал Ооржак Оргу-Шөлдө комсомолчу аныктарын хойжу бригадасында аныктарын дагдынмыз элгаш арга-дуржулгазын оларга дамчылап берип чоруур. Оң үлгерин элдерин аныктар мыда хай.

Бо каш чижектерден алгаш көөргө, ажалчынын бедик алын төлөнтп эдилээр кижилерин боттариндан хамаарыштыр, алар-ат, хүндүктел чүг-ле күш-ажылга бердингенин азымында чедип алдынар деп болуур мен.

Б. ОНДАР.

Чөөн-Хемчик район.

Ышты эвээжедир дize

Сөөгү үедө хоорайларда болгаш ажалчына суураалда бодурулгелерин колдууна бодуру-лаш-биле олаң чыла-дар аларганын оң черлерин дивисчезинге иш, хөо хай дүжүп, агар басырар турар. Агарын арылар сору-га-биле улуг хоолдайлардан үер одалгы артыкчыларын эвээжедип болур арга бар.

Будурулгелерин бөдүрүлгелерин одалгы топериниң иш үер улуг хоолдайларын хүл, хөо шүртээр херекселерин кылдып алдыр, агар аргы болур. Ол херекселдин тургузу нарны эвес, ону канды-даа мастер-скыяга кылдып ал болур. Оң тургузуу бодуручудур тайла-бирдал чугаалаар мындагы диаметри 0,4—0,5 метр, узуну 3,6—3,7 метр улуг дооскар хевирлиг хооранын кылып ка-бак демилер мунгалтай кан-ван болур. Устүкү жүн конустуң чымыр келеш, шенек-теллек хоолдайга туудуштуур. А кол хоораның ишти ханазыга кабак кан демилер эргилтелчек чада хевирлиг быжылаар. Оң адаанга

(хоораның хажымында) иш келир шенек хоораны кан-нааш, хүл дүжөр конусту быжылаар.

Бо херекселдин адалык болгаш үстүкү шенектелек хоолдайларын иш үер кол улуг хоолдайлар (бажы кырында үгер чери орта) кылдыл-дын ол кескеш, анза үнел-тир туудуштуур каар. Улуг хоолдайнын адалык дашкен черинин үстүңгө ажиттынып, дулаттынын турар херекселди кылдыр.

Котельняга отту салдырарга иш улуг хоолдай бичи үнүп коруй, үстүн дулгаа каан болганда, демги херекселди дамчын эртер. Ону дамчаны иш эртинчек кабак демилерин таварып эртин турла улугу-улуг хөөлөр база хүл айыма хүл чыгар конусте токтуп ба-лар. Чымылан хөо, хүлдү үе-үлөп үндүргөш, суг-биле өт-үрөш, катап оодарга база-ла кывар.

Мындагы херекселдерин улуг котельняларга ылап-ла тургу-зул алып херек.

И. ОЛДЫРЕВ, инженер.

Бир ажал хүнү

Эртемниг ажал шагы четкелекте соколтуң котторазына баарымыз, кижиле мыда: директор, бригадирлер болгаш тускай эртемчилер ол бизин ажалды сүмөлөшкөн, маанила-техникамы болгаш кизи күжү үчүстөктөр ажал-биле сайгарып, оодалда берген олар.

— Бөгүн малчынар эргип, шинчилге кылдыр, бруселдээчи ууур тарылга чорулар, чамдык черлерге бесода база организастаар планын кизи мен. Каларчылар бээр машина кандыгыла? — деп, холунда ишир сумкамы анык уруг, келген доран-на, директордан айттыр-м салды.

— Туралыг хай бригаданыг бөгүн курал болур, өдө бээр иштерин машинамыга олуртуч — деп, «Бай-Тал» совхозтун директору харын

КАДЫКШЫЛГА БАРААН БОЛУУШКУН

берди.

— Ажалдын эки түңүлдө дээш кезеде сатып човал чоруур, конуну кадыкшылыга булуур бараан болуучу эми чүгө, бо — деп, ажал олурган парнын аразында, Бай-Тал көдээ Советтүк комсомунуң дарганы Салчак Шамарыев Ком-бу мактан чугаалады.

Чорууру чамгы вай боду, машинага олур, ол эминин ат-сывын айттыр буянын ажал-ижин сонугурап бердим.

Е. Д. Алдын-оол 1969 чылда Кызылдын эми уюлшесиз чемишчилгенин дооскар, ырак-чы Токута төрт чыл ажалдаан. Бай-Тал эмгелгезинин эргелекчинде ол ам ийн чыл ажал турар.

— Маңаа келгенин баштайгы үедэ элээн берге турган коллективте күш-ажылдын чу-

руму кошкак, нинти санитар байдалы четпес. Партия, хой-нитин организацияларынын деткинчези-биле ол бүгү чорутуу чаргалтаган. Чамдык чаргалтаар, эде дериншикер берез болган: улуг аарык кижилерин Бай-Талын район эмгелгезинге келдирин, бодуру иштерин бодурувуста чыггырып турар бис — деп, Елизавета Даргановна чугаалап олурга.

— Эми келген, эми! — деп чугаа чүгө ол малдын сууругушта эвес, харын чоокку оодарларда безин доран-на тарай берген. Шинчилди, эмне-дип алып дээп улуг кижилер, витаминдер, гематогенер күз-ээн бичин уруугар сяртыл келген.

Чонга эвилеп бараан болу-

чу чыны-биле ол анык уруг шинчирин, эмнээрин, сүмөлээр катый чорутушпаан, улуг-даа, бичи-лаа кижилерин хер-регелэн эмиерин, витамин ай-ман база салгылап олурган. Даразымында — тус-бүрү өргө-дөленин база сууржугаштын нинти арып-шеверин хайлаар-нары ажалды база чоруткан.

Бригадалын хуралы эгезлээ. Анаа ажал эки, амыдыралы үлгерди кижилерин мактап, күш-ажылдан оспаксыраар, өскө кенин күсөл-биле амыдырал-сар ийн-чактыс кижилерин, арагалаларын чыдап шүтүчү-лөп-лаа турган. Хуралдын ай-тарык доостур билек, эминин дилээн бугаар, анаа өс бер-ген.

— Күш-ажыл кижини каастаар акир болгай бис. Ким эки ажалдаар болдуру, оон

амыдыралы байлак болур, чүрүмүр болгашында чоңуга мактадым. А чалгаалар, арагалар кезеде чедимес, харын ары-ирунун шымкин, чамдыкта дилген-лаа чоругу-лаар.

Эми бесодазын мичаар эгезлээ, ол хуралга адал турган Александр Сота мичаар арагалар дугайын, ындагыларын нинтилелге, мангына өг-бүле амыдыралга каржызын, арганын кадыкшылга хоразы дээштин тайлырлаан. Ол мышкан аарыларын болдурба-зынга баш бурунгар кандыг хемчелерин алдыры, арыг-иш-нери шын салгыры, мангына бич чаштары культурулг эс-түрени оовалл демделгези.

— Эм-таналың четпиралыг, амыдыралга хайдалыг сүме чамынарга хандымыс,

эргим эми! — дээп чугаалар анза олурганларын арганы кадыкшылыгы дымчы турганы таварылга эвес.

Бай-Тал суурга кеежээлкетей, Илгичин лампочка чайны бергенде эң келдими. Е. Д. Алдын-оолга хамаарыштыр мындагы чүгүлдү база демделген каар болдым.

Харылаан албан-хүдөлгезинден аныгла, ол хой-нитин ажалдык база иделкейлиг, Елизавета Даргановна мыда көдээ Советтин депутаты, оң кукусу мурун кежигуну.

— Дээрта, элечегил үнүшкү-биле, Дашит-Тей малчы-нарына баар планым мен. Амдызында байырлыг! — дээш, эмиң бажыңныч углай ба-зытты.

М. ХОЮГ-ООЛ, «Шынын» чор.

АЖЫЛДЫ СЕГИДЕР

Өвүр районун «Коммунисттер» колхозунун хойжу бригадаларында потталоннары быжыгалаан.

Пенсионер Монгуш Алдын-оол үкен хире кодакта потта чедирип, малчынарынын доктаамал малчыны аларган. Ажалдап келген үезини дургуунда ол солуп, журналдар, чагаа чедирилгезин саададып көрбөн. Ыччангаш кизи бүрүзүнүн «Четтирдик» деп чылым сөзүн дыйнап чоруур.

Хам-Дытта хойжу бригаданын потта хандырылганы оон

сыр өске. Нида потталон — комсомолчу Андрей Кыргыс. Ол малчыларга ховар барып, поттаны өй-шаңда чедирип бербейн турар. «Почта келбөдөн көзү үр апарды. Та казан бээр чүгө» деп, малчыны Дагба хомадап чугаалап олар.

Хойжу бригадала потта ажалдыг хемчелерин алдыр колхоз баштаар черинден негетинин турар.

М. ХУНАЙ.

